

- розвиток у школярів пізнавальних потреб, виховання пізнавальних інтересів, що забезпечує мотивацію навчання;
- організація пізнавальної діяльності таким чином, щоб навчальний матеріал (художні, науково-популярні тексти та фольклорні твори) виступав як предмет наукових і практичних дій учнів;
- організація навчального процесу, що сприяє активності кожного учня, поєднання фронтальної, індивідуальної, парної та групової роботи;
- забезпечення успіху в навчанні кожної дитини, створення умов для самореалізації, що передбачає врахування розвитку психічних процесів (мислення, уваги, пам'яті, уяви), мовлення та емоційно-вольової сфери.

Таким чином, робота над текстом є важливою складовою формування інтелектуальних здібностей молодших школярів, оскільки за допомогою різних видів запитань, завдань і вправ в учнів стимулюється робота пам'яті, мислення, уяви, уваги.

Література:

1. Колеснік К.А. Модель організації групової діяльності учнів при вивченні художнього твору / К.А. Колеснік // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті сучасних освітніх парадигм : збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв. Вінниця : ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2017. Вип. 6. С. 69–73.
2. Комарівська Н. Літературна освіта дітей дошкільного та молодшого шкільного віку в контексті естетичного виховання / Н. Комарівська, І. Лапшина, Н. Франчук // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія. 2020. №61. С.83-88.
3. Комарівська Н. Творчий розвиток молодших школярів на уроках літературного читання / Н. Комарівська // Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : збірник матеріалів Міжнародної наук. – практ. Інтернет – конфер. Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2016. Вип. 5. С. 168–172.
4. Лапшина І.М., Комарівська Н.О. Використання елементів сучасних інноваційних технологій у формуванні інтересу до дитячої літератури у дітей дошкільного віку / Н.О. Комарівська, І.М. Лапшина // II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Інноваційні технології в дошкільній освіті». Переяслав-Хмельницький. 28–29 березня 2019. С. 4–48.
5. Нова українська школа [електронний ресурс] Режим доступу:<https://osvita.ua/doc/files/news/520/52062/new-school.pdf>.
6. Програми для середніх загальноосвітніх шкіл. 1-4 класи / <https://www.schoolife.org.ua/zavantazhyty-onovleni-programy-dlya-pochatkovoyi-shkoly-2016-2017-n-r/>
7. Сухомлинський В.О. Про розвиток творчого розуму в учнів початкової школи / В.О. Сухомлинський // Початкове навчання і виховання. 2005. №28. С. 2–3.

Медун Лілія

м. Вінниця

(Наук. керівн. – канд. пед. наук, проф. ВДПУ Латишина І.М.)

ВИКОРИСТАННЯ ФОЛЬКЛОРУ У ПРОЦЕСІ ВИХОВАННЯ ЗВУКОВОЇ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

Анотація

У статті розкрито вагомий вплив різних жанрів усної народної творчості на виховання звукової культури мовлення дошкільників, запропоновані зразки фольклорних текстів, прокоментовано, з якою метою їх потрібно використовувати при корекції звуковимови дітей дошкільного віку.

Ключові слова: звукова культура, фольклор, усне мовлення, дошкільник, виховання, розвиток.

Аннотация

В статье раскрыто существенное влияние различных жанров устного народного творчества на воспитание звуковой культуры речи дошкольников, предложены образцы фольклорных текстов, предложен комментарий к образовательным целям их использования в коррекции звукопроизношения детей дошкольного возраста.

Ключевые слова: звуковая культура, фольклор, устная речь, дошкольник, воспитания, развитие.

Abstract

Medun L. The use of folklore in the education of sound culture of speech of preschoolers

The article reveals the significant influence of various genres of folklore on the education and formation of sound culture of preschoolers, the offered samples of oral folk art, and for what purpose they should be used in the correction of the audio language of preschool children.

Key words: sound culture, folklore, speech, preschooler, parenting, development.

Мова є одним з найважливіших засобів розвитку особистості дитини. Розуміння мовлення оточуючих і власне активне мовлення супроводжують усі

види діяльності в житті дитини. Своєчасне і повноцінне оволодіння рідною мовою й видами усного і писемного мовлення є першою і найважливішою умовою становлення у дитини повноцінної психіки та подальшого адекватного розумового розвитку [Комарівська 2020, с. 83].

Одним із важливих завдань дошкільної освіти є розвиток звукової культури мовлення дітей. Звукову культуру мовлення трактують як правильну й чітку артикуляцію та вимову звуків, слів і фраз рідної мови, володіння оптимальним мовним диханням, певний рівень розвитку фонематичного слуху та інтонаційної виразності мовлення.

Правильно вимовляти звуки рідної мови дитина в нормі має навчитися до завершення дошкільного дитинства. Дорослим потрібно найбільше звертати увагу на мовлення дитини у 3 роки і 5 років. Це ключові визначальні періоди формування звукової культури мовлення. У 3 роки потрібно зауважувати на тому, чи говорить дитина реченнями, фразами, чи можна її загалом зрозуміти. Якщо малюк не формулює речення, а висловлюється окремими словами або імітує окремі звуки, то це привід звернутися до корекційного педагога, логопеда. Все частіше ми зустрічаємо звернення батьків до педагогів, коли дитині вже 5 років. В цей період мовлення має бути сформоване з правильною звуковимовою. Дитина повинна висловлюватися реченнями, правильно вимовляти всі звуки, чітко чути те, що їй говорять. Якщо корекцію не зробити вчасно, то у дитини можуть сформуватися неправильні уявлення про звуки мовлення. Ці проблеми дитина забирає з собою до школи, а це вже буде негативно впливати на подальший розумовий розвиток, на здатність писати і читати. Тому в дошкільному віці потрібно якомога більше зусиль докладати для повноцінного розвитку мовлення дитини.

Провідне місце в процесі оволодіння дітьми мовленням посідає фольклор. Цей вид художньої творчості являє собою один із засобів народної педагогіки. Твори фольклору безцінні. Ознайомлення малят з фольклором для дітей розвиває інтерес і увагу до навколишнього світу, повагу до народного слова. Розвивається мовлення, формуються позитивні моральні звички. Саме

усна народна творчість є невичерпним джерелом розвитку мовленнєвої особистості дітей дошкільного віку. З пісень, прислів'їв, приказок, забавлянок, чистомовок, скоромовок дошкільник отримує уявлення про індивідуальне мовлення, зокрема й про багатство мовлення [Ватаманюк 2016, с.100].

Всі види і жанри народної творчості в більшості доступні, зрозумілі дітям за змістом і формою, насичені ігровим змістом, тому легко сприймаються ними, отже фольклорні тексти можна з легкістю використовувати у вихованні звукової культури та в корекції звуковимови.

Впроваджуючи у процес виховання звукової культури мовлення прислів'я і приказки, діти навчаються ясно, лаконічно, виразно висловлювати свої думки і почуття, інтонаційно забарвлювати власне мовлення, розвивати вміння оригінально використовувати слово, образно описувати предмет, давати йому яскраву характеристику. Для роботи над інтонаційною виразністю мовлення, правильною і чіткою артикуляцією та вимовою приголосних звуків, шиплячих і свистячих, вдало підійдуть такі прислів'я та приказки:

- *Менше слів, а більше діла.*
- *Шила в мішку не сховаєш.*
- *Поспішиши – людей насмішиши.*

Відгадування і вигадкування загадок також впливає на різнобічний розвиток дитячого мовлення. Загадки допомагають засвоїти звуковий і граматичний лад рідної мови, примушуючи зосередитися на мовній формі, постійно аналізувати її. Щоб викликати у дітей інтерес і потребу в доказі, треба при відгадуванні загадок ставити перед дитиною конкретну мету: не просто відгадати загадку, а довести, що відгадка правильна. Необхідно вчити дітей сприймати предмети і явища навколишнього світу у всій повноті і глибині зв'язків і відносин. Заздалегідь ознайомлювати з тими предметами і явищами, про які пропонуватимуться загадки. Тоді докази будуть більш обґрунтованими і повними. Для автоматизації і диференціації сонорних приголосних звуків у мовленні дитини можна використати загадки у словах, де найбільше зустрічаються звуки [л] і [р].

*Прийшла кума із довгим віником
На бесіду із нашим півником,
Схотила півня на обід
Та й замела мітлою слід. (Лисиця)
Я порою дощовою –
Наче дах над головою.
При собі мене тримають,
А як дощ пройде – складають. (Парасолька) [Лановик 2003].*

Серед ефективних засобів розвитку звукової культури чинне місце належить чистомовкам і скоромовкам, які допомагають покращити звуковимову дітей. Вони допомагають усунути неправильну та закріпити у дітей правильну вимову найбільш проблемних звуків, сприяють чистоті та дотриманню нормативності мовлення. Зазвичай ще й дуже до вподоби дітям, бо їх промовляння сприймається як весела забава: той, хто прагне швиденько продекламувати скоромовку, часом припускається смішних помилок, «спотикаючись» чи перекручуючи слова. Під час їх виконання для удосконалення мовлення необхідно звертати увагу на те, щоб спочатку діти вимовляли слова чітко та в дещо уповільненому темпі, звертаючи увагу на правильність вимови складних звуків. Зауважимо, що до скоромовок і чистомовок можна переходити лише тоді, коли у дитини безконтрольно виходить правильна вимова окремого звука, представленого у даних жанрах фольклору.

З метою тренування голосового апарату скоромовки та чистомовки вимовляються з різною голосовою динамікою: пошепки, голосніше, голосно. Доцільно також навчати дітей промовляти ігровий мовленнєвий матеріал з різною інтонацією: питальною, окличною, розповідною. У реальній педагогічній практиці скоромовкам та чистомовкам належить вагома роль ще й тому, що вони у формі цікавої гри розвивають у дітей увагу і повагу до кожного вимовленого звука, слова, спонукають до чіткості, виразності та ясності мовлення. Головне, спонукати дитину чітко артикулювати мовленнєві звуки.

Для автоматизації та диференціації шиплячих і свистячих чудово підійдуть мовленнєві вправи, які виробляють, вправляють артикуляційний апарат й удосконалюють вимову звуків [Богуш 2005].

- *За-за-за - там іде коза,
зу-зу-зу - ми ведем козу,
зи-зи-зи - сіно відвези,
са-са-са - ось летить оса,
су-су-су - ми побачили косу,
си-си-си - прилетіли оси,
це-це-це - кругле яйце,
єць-єць-єць - прудкий сірий заєць.*

- *Дзижчить над житом жвавий жук,
бо жовтий він вдягнув кожух.*
- *Біжать стежини поміж ожини.*
- *На покоси впали роси. Не бряжчать об жито коси.*
- *Над шляхом Явдошка шукала волошки.*
- *Сів шпак на шпаківню, заспівав шпак півню:*

- Ти не вмієш так, як я - так, як ти, не вмію я [Лановик 2003].

Отже, використання фольклору як дієвого засобу формування й удосконалення звукової культури мовлення, на нашу думку, є не тільки бажаним, але й обов'язковим. За допомогою малих форм фольклору можна вирішувати різні завдання становлення й розвитку мовлення в усіх вікових групах дітей, особливо виховання звукової культури мовлення. Поряд із традиційними тренувальними прийомами розвитку нормативної звуковимови дошкільників потрібно використовувати багатий матеріал словесної творчості нашого народу. Адже робота з різними жанрами усної народної творчості, а саме їх вивчення та промовляння, сприяє засвоєнню граматичних, лексичних категорій мови, інтонаційної виразності мовлення, розвитку фонематичного слуху, оволодінню чіткою та правильною звуковимовою, що легко засвоюється в дитячому віці, у порівнянні з іншими віковими періодами. Тому саме в

дошкільному віці доречно максимальні зусилля докладати для повноцінного розвитку мовлення дитини.

Література:

1. Богущ А. М. Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія: навч. посібник для студентів вищих педагог. навч. закладів. К.: Видавничий Дім «Слово», 2005. 720 с.
2. Ватаманюк Г. П. Український дитячий фольклор як засіб мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку // Збірник наукових праць молодих вчених. Кам'янець-Подільський, 2016. № 7. С. 99–100.
3. Комарівська Н. Літературна освіта дітей дошкільного та молодшого шкільного віку в контексті естетичного виховання // Н. Комарівська, І. Лапшина, Н. Франчук // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія. 2020. №61. С.83-88.
4. Лановик М. Б. Українська усна народна творчість / М. Б. Лановик, З. Б. Лановик. К.: Знання-Прес, 2003. 156с.

Ниник Катерина

м. Вінниця

(Наук. керівн. – д. філол. наук, проф. Іваницька Н.Л.)

ПОНЯТТЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Анотація

У статті ставиться завдання вивчити і проаналізувати психолого-педагогічну і науково-методичну літературу з даної проблеми, визначити сутність творчих здібностей, обґрунтувати педагогічні умови для формування творчих здібностей в процесі навчання та вивчити особливості розвитку творчих здібностей в учнів.

Ключові слова: творчість, творчі здібності, особистість, виховання, підлітковий вік, спілкування.

Аннотация

Автор формулирует заданием статьи изучит и проанализировать психолого-педагогическую и научно-методическую литературу по данной проблеме, определит сущность творческих способностей, обосновать педагогические условия для формирования творческих способностей в процессе обучения и исследовать особенности развития творческих способностей у учащихся.

Ключевые слова: творчество, творческие способности, личность, воспитание, подростковый период, общение.